

Evaluatie pilot gezinsverzorger bij WIJ Groningen

Maart 2024

Doelen en uitgangspunten

De gezinscoach wordt ingezet voor gezinnen die de regie over hun dagelijkse leven (tijdelijk) kwijt zijn en die niet op eigen kracht hun problemen kunnen oplossen. Er worden een tweetal groepen onderscheiden:

1. Gezinnen die door een tijdelijke ingrijpende gebeurtenis in onbalans zijn geraakt en tijdelijk intensieve ondersteuning behoeven;
2. Gezinnen die langdurige ondersteuning nodig hebben doordat de ouder(s) vanwege eigen problematiek onvoldoende in staat zijn hun ouderrol te vervullen. Deze problematiek kan zijn: licht verstandelijke beperking (LVG), psychiatrische problematiek, verslavingsproblematiek, langdurige armoede of (chronische) ziekte.

De hoofdvragen waarop de gezinnen zijn ondersteund tijdens de pilot komen overeen met de bedoelingen vooraf. De gezinsverzorger in de gemeente Groningen hebben gezinnen ondersteund bij combinaties van huishoudelijke, verzorgende en begeleidende taken. De inzet op al deze gebieden is veelal gedeeltelijk compenserend en deels ondersteunend van aard; vaak vanwege ontoereikende mogelijkheden en verminderde belastbaarheid bij de ouder(s). Er wordt vooral praktische ondersteuning geboden in het gezin bij onder andere het voeren van het huishouden (zoals opruimen, wassen, schoonmaken). Dat gebeurt zoveel mogelijk samen met de aanwezige ouder(s). De verzorgende taken richten zich op de ondersteuning bij de verzorging van de kinderen. Onder andere bij het opstaan, het wassen en aankleden, op etensmomenten of bij het naar school gaan. Gelijktijdig met deze ondersteuning wordt ook opvoedondersteuning geboden.

In de bijgevoegde rapportage van WIJ Groningen over 2022 en 2023 staat uitgebreidere informatie over de aantallen gezinnen en de aard en inhoud van de geboden ondersteuning.

Ontwikkelingen jeugdhulp 2022-2024

Na een initiatiefvoorstel vanuit de raad is in 2022 gestart met twee fte gezinsverzorger binnen een twee jarige pilot. De gezinsverzorger staat op dit moment niet (meer) op zich als het gaat om brede ondersteuning aan gezinnen over meerdere leefgebieden heen. Het sociale domein en zeker de jeugdhulp hebben zich vanaf 2022 volop doorontwikkeld. We hebben de Basis jeugdhulp (BJH) ingericht en landelijk is de Hervormingsagenda Jeugdhulp (HVA) vastgesteld. Hieronder een korte samenvatting van deze beide actuele ontwikkelingen, om daarmee de opbrengst en toekomst van de pilot gezinsverzorger beter te kunnen duiden.

- Met de komst van de **Basis jeugdhulp** hebben we voor de begeleiding en ondersteuning aan gezinnen een omslag gemaakt van een zogenaamde P*Q inzet naar een taakgerichte subsidie opdracht. Concreet betekent dit dat we fasegewijs van 11 specifieke afgekaderde producten, geboden door meer dan 140 aanbieders, naar

een brede, domein overstijgende opdracht voor nog maar een organisatie (WIJ Groningen). Dicht in de buurt van de gezinnen en toegankelijk zonder indicatie. De kortere snel inzetbare trajecten BJH sluiten daardoor aan en/of overlappen deels met de korte intensieve inzet die de gezinsverzorgers bieden.

- De landelijke hervormingsagenda Jeugdhulp (HVA) uit 2023 geeft alle gemeenten de komende jaren de opdracht om **lokale basisteams te versterken**. Deze teams moeten breed worden opgezet om daarmee oplossingen te kunnen bieden over de verschillende leefgebieden en leeftijdsgrenzen heen. Er zal daarbij ook een sterkere nadruk komen te liggen op zaken als bestaanszekerheid, gezondheid en veilig opgroeien.
- De HVA heeft daarnaast als belangrijk doel om de **reikwijdte van de jeugdhulpplicht aan te scherpen**. Reikwijdte gaat over de vraag tot hoe ver de jeugdhulpplicht van gemeenten strekt en waar deze ophoudt. Het idee daarbij is dat er nu geregeld jeugdhulp wordt ingezet terwijl er ook andere mogelijkheden zijn. Ook gaat het hier om het normaliseren, waarbij gesteld wordt dat sommige (tijdelijke) problemen en tegenslagen horen binnen de grenzen van een normaal leven en de mogelijkheden die hulp uit de eigen omgeving daarbij biedt. Er zou vaker “nee” gezegd kunnen worden bij een (te snelle) vraag om inzet van professionele jeugdhulp. Tegelijkertijd geeft de HVA de gemeenten ook de opdracht om vroegtijdig te signaleren en hulp te bieden; om uit te gaan van vertrouwen in de hulpvraag en de zelf voorgestelde oplossingen van ouders, kinderen en betrokken professionals en deze serieus te nemen. Ook gaat de HVA uit van langdurige hulpverleningsrelaties daar waar nodig. Dus eigenlijk niet te snel “nee” zeggen. De inzet van de gezinsverzorger beweegt zich op het grensvlak waar het in deze discussie om gaat. De discussie over de reikwijdte zal ook (en eerst) landelijk worden gevoerd en zal waarschijnlijk invloed hebben op de gemeentelijke jeugdhulpplicht en wellicht doorwerken op de bijbehorende financiële middelen die gemeenten daarvoor ontvangen.

Leerpunten en conclusies pilot

- Een vast gezicht en minder hulpverleners in een gezin worden gewaardeerd.
- Er is (logischerwijze) een relatief grotere vraag tijdens de piekuren binnen een gezin. Dat moet kunnen matchen met de beschikbaarheid van verzorgers en ondersteuners.
- Naast de inhoud van de hulpverlening spelen ook de relatie met, en het vertrouwen in, de persoon van de hulpverlener een belangrijke rol.
- Indicatievrije praktische ondersteuning bij het gezinsleven, om daarmee de druk op het gezinsleven te verminderen bij piekmomenten of crisissen, werkt en wordt gewaardeerd.
- Het gemakkelijk, snel en flexibel kunnen opschalen en weer afschalen, het liefst vanuit één organisatie (WIJ Groningen) is effectief.
- De gezinsverzorger sluit aan bij de manier van werken en de doelen van de BJH die op dit moment ook wordt uitgerold. Zeker daar waar het gaat kortere en middellange ondersteuning bij het herstel van een tijdelijke onbalans.
- De gezinsverzorger sluit voor wat betreft de brede domein overstijgende blik, een doelgerichte aanpak met veel ruimte voor de professional en weinig administratieve lasten aan bij de HVA. Tegelijkertijd verwacht de HVA van gemeenten ook om de

professionele inzet van jeugdhulp te gaan begrenzen, meer hulpvragen te beschouwen als een tijdelijke onbalans die “gewoon” behoort bij het leven. Dat zijn twee verschillende kanten van spreekwoordelijke dezelfde medaille.

- Langdurige inzet in een gezin kan geleidelijk en onbewust overgaan in een sterke en lastiger weer af te schalen afhankelijkheidsrelatie.
- Er wordt in sommige situaties gespecialiseerde jeugdhulp voorkomen of uitgesteld. Het is, mede gezien de beperkte omvang van 2 fte en 2 jaren, niet goed mogelijk om daar op basis van deze pilot nu al betrouwbare inhoudelijke en financiële conclusies uit te trekken.
- Ondersteuning door gedragswetenschappers en evaluatiemomenten zijn blijvend nodig om ervoor te zorgen dat de hulp passend is en vooral passend en effectief blijft.
- Het bepalen van de mogelijke inzet van vrijwilligers, het eigen netwerk en informele contacten is (net als bij de BJH, de HVA) ook onderdeel de pilot gezinsverzorger. De problematiek binnen gezinnen wordt gemiddeld gesproken niet eenvoudiger. Dat vraagt om een goede afweging. We zijn o.i.v. de pilot gezinsverzorger daarom met Humanitas gestart met een (dossier)analyse om te kijken, waar en hoe, vaker kan worden afgeschaald en samengewerkt en ook waar niet.
Met Jeugd Bescherming Noord zijn we gestart met een analyse bedoeld om juist criteria op te stellen waarbij het gaat om de grens aan de bovenkant; dus wanneer wordt het risico (te) groot dat door de inzet van lichte hulp ernstige (achterliggende) problemen in stand gehouden en niet voldoende en tijdig worden onderkend. Kortom of en wanneer toch andere keuzes gemaakt zouden moeten gaan worden.
- De leerpunten en conclusies van de pilot gezinsverzorger in de gemeente Groningen zijn in de regio vergeleken met andere initiatieven. WIJ Groningen is een relatief brede organisatie met al een bundeling van meerdere maatschappelijke taken. De voor de hand liggende keuze voor de organisatorische inbedding en contracteringswijze bij WIJ Groningen verschilt mede daardoor met die van andere gemeenten die soms bredere afwegingen (moeten) maken. Verder zijn er vooral ook veel inhoudelijk overeenkomstige leerpunten. Een brede taakgerichte opdracht waarbij met een vast gezicht pragmatisch wordt ondersteund vanuit het dagelijkse gezinsleven werkt. Het gaat daarbij vaak eerst om het stabiliseren van de situatie en het opnieuw structuur aanbrengen. Gelijktijdig wordt ook in andere gemeenten gezocht naar waar de grenzen liggen. Het gaat dan bijvoorbeeld om kaders en criteria die kunnen worden gesteld om te voorkomen dat er een te sterke afhankelijkheid ontstaat, waardoor de ondersteuning duurzaam blijft voor alle betrokkenen en deze ook financieel beheersbaar blijft. Ook gaat het om de vraag hoe de taken van de gezinsverzorger als pilot, uiteindelijk onderdeel kunnen worden van de algehele wijze waarop lichtere en taakgerichte ondersteuning aan gezinnen georganiseerd gaat worden de komende jaren.

Toekomstig perspectief:

- De ondersteuning aan gezinnen die door een tijdelijke ingrijpende gebeurtenis in onbalans zijn geraakt en tijdelijk intensieve ondersteuning behoeven passen inhoudelijk onder de taak BJH en kunnen daar verder in worden geïntegreerd.
- Daar waar het gaat om de meer langdurige trajecten, waarbij bijvoorbeeld ook de inzet tijdens piek- en avonduren uren een rol speelt, zijn we bezig om te bepalen hoe

we deze duurzamer kunnen vormgeven. Vragen die hierbij beantwoord moeten worden zijn: Wanneer is goed ook goed genoeg en wanneer juist niet? Hoe lang mag de inzet van gezinsverzorging duren? Wanneer worden de risico's voor de ontwikkeling van het kind te groot?

1. Een pilot van 2 jaar met 2 fte is te kort om deze vragen nu al volledig en definitief te kunnen beantwoorden;
2. Het antwoord hangt samen met de huidige implementatie van de BJH en wat we daar leren en bijstellen over langdurige trajecten en flexibele inzet.
3. Vanuit de landelijke HVA worden beleidsmatige en financiële grenzen aan de reikwijdte van jeugdhulp(plicht) gesteld. De hoofdrichting is daarmee bekend, de uitwerking van de visie op de reikwijdte en de betekenis daarvan moeten nog vorm gaan krijgen.
4. Samen met o.a. Humanitas, JB Noord en de Basis jeugdhulp zijn we bezig met een analyse die ook gaat over de grensvlakken van het werk van de gezinsverzorger. De bedoeling is om daarvoor nadere criteria te bepalen die gaan over de vragen wanneer het wel of juist niet veilig en effectief genoeg is.

De samenhang tussen deze vier ontwikkelingen maakt het noodzakelijk om een integraal en samenhangend antwoord te formuleren op de vragen rondom de meer langdurige trajecten. We verwachten aan het einde van 2024 deze vraag verder te kunnen beantwoorden.